

**VARHAISKASVATUSHARJOITTELU PÄIVÄKODIN
TOIMINTAYMPÄRISTÖSSÄ**
**- Materiaali sosionomiopiskelijoille harjoittelun
tueksi**

Johanna Huhtala

Päivi Mäntynen

Tarja Virtanen

Ammatillisen opettajankoulutuksen
kehittämishanke
Toukokuu 2014
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Tampereen ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Huhtala, Johanna; Mäntynen, Päivi; Virtanen, Tarja
Varhaiskasvatusharjoittelu päiväkodin toimintaympäristössä
– Materiaali sosionomiopiskelijoiden harjoittelun tueksi

Opettajankoulutuksen kehittämishanke 27 sivua + 5 liitesivua
Toukokuu 2014

Tämän työn tarkoitus oli kehittää sosionomi-opiskelijoille varhaiskasvatusharjoittelun tueksi materiaali, joka auttaisi heitä harjoittelujaksolle orientoitumisessa ja harjoittelun aikana sekä sen jälkeenkin. Materiaali syntyi kolmen päiväkodin työntekijöille järjestettyjen ryhmähaastattelujen ja kahdelle sosionomi-opiskelijaryhmälle järjestettyjen leaning cafen pohjalta.

Materiaali sisältää konkreettisia toimintaohjeita siihen, mitä opiskelijan on hyvä selvittää ennen varsinaista varhaiskasvatusharjoittelua. Harjoittelun aikana materiaali toimii opiskelijan tukena, jotta opiskelija on helpompi suunnata toimintaansa harjoittelun kannalta merkityksellisiin asioihin. Varhaiskasvatusharjoittelun päätyttyä opiskelijaa ohjataan pohtimaan omaa kasvattajan rooliaan.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	4
2	VARHAISKASVATUSHARJOITTELU PÄIVÄKODIN TOIMINTAYMPÄRISTÖSSÄ.....	5
	2.1 Päiväkodin toimintaperiaatteet ja toiminta.....	6
	2.2 Opiskelija työyhteisön jäsenenä päiväkodissa	6
	2.3 Opiskelija vuorovaikutuksessa lasten kanssa	7
	2.4 Opiskelijan vuorovaikutus vanhempien kanssa.....	8
	2.5 Lapsuus päiväkodissa.....	9
3	KEHITTÄMISTEHTÄVÄ	11
	3.1 Kehittämistehtävän lähtökohdat, tarve ja tavoitteet	11
	3.2 Kehittämismenetelmät ja niiden kuvaus	12
	3.2.1 Ryhmähaastattelut päiväkodin työntekijöille.....	12
	3.2.2 Learning cafe opiskelijoille	12
4	KEHITTÄMISMENETELMIEN TULOSTEN KUVAUS	13
	4.1 Haastattelut kolmessa päiväkodissa	13
	4.1.1 Haastattelun anti Väinölän päiväkodissa.....	13
	4.1.2 Haastattelun anti Isosannan päiväkodissa	15
	4.1.3 Haastattelun anti päiväkoti Leppäkertussa.....	17
	4.2 Learning cafeen anti sosionomiopiskelijoiden tuottamana	19
	4.2.1 Ensimmäinen opiskelijaryhmä.....	19
	4.2.2 Toinen opiskelijaryhmä	21
5	KEHITTÄMISTOIMINTANA SYNTYNEEN MATERIAALIN KUVAUS.....	24
6	POHDINTA.....	25
7	LÄHTEET	26
	LIITTEET	27

1 JOHDANTO

Päiväkodeissa suorittaa vuosittain varhaiskasvatusharjoitteluaan sosionomi-opiskelijoita ja lähihoitaja-opiskelijoita. Yli kahdenkymmenen vuoden kokemuksemme päiväkotityöskentelystä on osoittanut, että toisinaan harjoittelujakson päätyttyä opiskelijan oma arviointi ja työpaikkaohjaajan näkemys opiskelijan osoittamasta osaamisesta eivät kohtaa.

Tästä lähtökohdasta käsin halusimme lähteä kehittämään opiskelijoille materiaalia, joka antaisi heille paremmat mahdollisuudet täyttää odotukset, joita työpaikkaohjaajalla on opiskelijaa ja hänen toimintaansa kohtaan. Pyrimme työllämme luomaan ymmärrystä siitä, kuinka tärkeää on oppilaitosten ja työelämän yhteistyö, jotta saavutetaan oppilaan kannalta mahdollisimman hyvä osaaminen ja toisaalta luodaan työpaikalle ymmärrystä heidän roolistaan tulevien ammattilaisten ohjaamiseen.

Materiaalin pohjaksi lähdimme selvittämään päiväkodin henkilökunnan näkemyksiä ja odotuksia opiskelijoiden harjoitteluun liittyen. Kävimme kolmessa porilaisessa päiväkodissa haastattelemassa henkilökuntaa varhaiskasvatusharjoitteluun liittyen. Koimme tärkeäksi kysyä myös opiskelijoilta itseltään, mitä he odottavat harjoittelujaksoltaan ja mitä heidän pitäisi tietää ennen harjoittelua. Tämän haastattelun toteutimme learning cafe-menetelmällä kolmelle ensimmäisen vuoden sosionomi-opiskelijaryhmälle kahdessa ryhmässä. Näiden haastattelujen pohjalta kehitimme opiskelijoille materiaalin, joka ohjaa heitä varhaiskasvatusharjoitteluun orientoitumisessa, harjoittelun aikana sekä harjoittelun päätyttyä pohdinnassaan omaan kasvattajan rooliinsa liittyen.

2 VARHAISKASVATUSHARJOITTELU PÄIVÄKODIN TOIMINTAYMPÄRISTÖSSÄ

Satakunnan ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelman opetus-suunnitelmassa on mainittu sosionomien osaamistavoitteet varhaiskasvatuksen toimintaympäristöharjoittelusta seuraavasti:

”Opiskelija ymmärtää harjoittelupaikan toimintaperiaatteet ja toiminnan. Hän osaa toimia työyhteisön ideoivana ja vastuullisena jäsenenä. Opiskelija osaa toimia lapsen kanssa virikkeellisessä, kasvatuksellisessa ja tukea antavassa vuorovaikutuksessa. Hän osaa olla vuorovaikutuksessa lapsen vanhempien ja omaisten kanssa sekä tukea heitä kasvatustyössä ja arjen sujumisessa. Opiskelija on syventänyt osaamistaan itsenäisellä opiskelulla lapsuuteen liittyvissä asioissa.” (Sosiaalialan koulutusohjelman opetussuunnitelma. 2012, 19–20.)

Valtakunnallinen varhaiskasvatuksen työryhmä edellyttää sosionomien pedagogisesta työharjoittelusta varhaiskasvatuksessa seuraavaa: Jotta sosionomi (AMK) olisi pätevä antamaan myös esiopetusta, kelpoisuuteen vaaditaan vähintään 10 opintopistettä pedagogista harjoittelua lastentarhanopettajan työtehtävissä. Pedagoginen harjoittelu edellyttää, että opiskelija osallistuu lapsiryhmän kokonaistoiminnan suunnitteluun, toteutukseen, arviointiin ja kehittämiseen sekä organisoii toimintaa niin itsenäisesti kuin tiimin kanssa yhdessä. Hänen tehtävänä on osallistua myös perheiden kanssa tehtävään kasvatusyhteistyöhön, moniammatillisen tiimin työskentelyyn sekä perehtyä päivähoidon ja varhaiskasvatuksen yhteistyötahoihin. (Sosiaaliportti, varhaiskasvatuksen työryhmä)

Vaikka sosionomi-opiskelija ei päteväytyisi esiopetukseen, vaadittavat kohdat ovat kuitenkin hyvä ohjenuora päiväkotiharjoittelua varten. Jotta edellä mainitut tavoitteet voisivat harjoittelussa toteutua, vaaditaan tiiviistä vuoropuhelua oppilaitosten ja työpaikkojen välillä. Kehittämistehtävässämme vastaamme siihen haasteeseen. Työharjoittelun onnistuminen ja tavoitteiden toteutuminen vaatii

aktiivisuutta sekä opiskelijalta että harjoittelupaikan ohjaajalta ja koko työyhteisöltä.

2.1 Päiväkodin toimintaperiaatteet ja toiminta

Päivähoidolla tarkoitetaan yhteiskunnan tarjoamaa varhaiskasvatuspalvelua, jota toteutetaan pääosin päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Lasten päivähoito on varhaiskasvatuspalvelu, jossa yhdistyvät sekä lapsen oikeus varhaiskasvatukseen, että vanhempien oikeus saada lapselleen hoitopaikka. (THL-varhaiskasvatus.)

Päiväkodin toimintaperiaatteista ja toiminnan tavoitteista sanotaan päivähoito-laissa seuraavasti: "Päivähoidon tavoitteena on tukea päivähoidossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Päivähoidon tulee omalta osaltaan tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa sekä lapsen lähtökohdat huomioon ottaen suotuisa kasvuympäristö. Lapsen iän ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti päivähoitoon tulee yleinen kulttuuriperinne huomioon ottaen edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä sekä tukea lapsen esteettistä, älyllistä, eettistä ja uskonnollista kasvatusta." (Päivähoitolaki, 2 a §)

Työharjoitteluun tullessa opiskelijan tulee olla selvillä päiväkodin toiminnasta ja lain sille osoittamista tavoitteista. Opiskelijan tulee myös toimia näiden tavoitteiden mukaisesti, kuitenkin ohjauksen ja perehdytyksen alaisena.

2.2 Opiskelija työyhteisön jäsenenä päiväkodissa

Harjoittelujaksolla on opiskelijoiden näkökulmasta merkittävä asema siirtymisessä opiskelusta työelämään. Työelämässä tapahtuvan oppimiskokemuksen onnistumiseen vaikuttavat yksikön esimies, harjoittelun ohjaaja sekä kaikki työyhteisön jäsenet. Jokainen harjoittelukokemus vaikuttaa sekä opiskelumotivaa-

tioon että motivaatioon hakeutua omalle alalle ja kyseisen työnantajan palvelukseen. (Opinnoista Osaajaksi-hankkeen materiaaleja.)

Esimiehen tulee tiedottaa työyhteisölle etukäteen opiskelijan taustasta, tehtävistä ja harjoittelun tavoitteista. Eri työntekijöiden rooleista tulee sopia ennen harjoittelun alkua. Työyhteisön ja esimiehen tärkeä tehtävä on tukea ohjaajaa opiskelijan ohjauksessa ja perehdytyksessä. Kaikki työyhteisön jäsenet vaikuttavat työelämässä tapahtuvan oppimiskokemuksen onnistumiseen. On tärkeää, että opiskelija tuntee kuuluvansa työyhteisön jäseneksi, ja hänet otetaan mukaan mahdollisimman moneen kokoukseen ja palaveriin. (Opinnoista Osaajaksi-hankkeen materiaaleja.)

Opiskelijalta edellytetään salassapitovelvollisuuden lisäksi usein rohkeutta, oma-aloitteisuutta, hyvää käytöstä, vastuullista toimintaa (on tärkeää kysyä, jos asia on epäselvä), sovittujen asioiden noudattamista vastuun kantamista omasta oppimisestaan. (Kouvolan kaupungin harjoittelun pelisäännöt.)

2.3 Opiskelija vuorovaikutuksessa lasten kanssa

Holkeri-Rinkinen (2009, 6.) on väitöskirjassaan tutkinut päiväkodin aikuisten ja lasten vuorovaikutusta. Tutkimuksen mukaan aikuisten ja lasten välillä on paljon vuorovaikutteista toimintaa, johon liittyy erilaisia merkityksiä. Haasteena lapsilla oli oman äänensä kuuluviin saaminen ja huomatuksi tuleminen. Aikuisen vaativana tehtävänä on useista ja usein samanaikaisista tai nopeasti toisiaan seuraavista toiminnoista huolehtiminen niin, että asiat toimivat ilman kaaosta. Tyypillistä oli, että aikuinen oli hallitseva ja tilannetta eteenpäin vievässä roolissa. Leikki osoittautui kuitenkin lapsen hallitsemaksi, koska hänellä oli hallussaan tieto, mitä leikissä tulee tapahtua. Näissä tilanteissa aikuinen oli usein myötäilevä osapuoli.

Tutkimuksen mukaan aikuisten puhetta luonnehtii ystävällisyys ja kohteliaisuus, vaikkakin erilaisia kehotuksia sisältävää puhetta oli hyvin paljon. Lapsia kuunneltiin, ja heidän aloitteellisuuttaan kunnioitettiin. Varhaiskasvatustyössä on ensiarvoisen tärkeää ymmärtää kuinka monella tasolla puheessa liikutaan ja kuin-

ka monenlaisia merkityksiä sillä voidaan rakentaa. Vuorovaikutusosaaminen erityisesti lapsen kanssa on tärkeää. Holkeri-Rinkisen mukaan tärkeää on kysyä lapselta miten päivän aikana asiat on tehty, ei pelkästään mitä on tehty. (Holkeri-Rinkinen 2009, 6-7.)

Perushoitotilanteissakaan ei ole yhdentekevää, millaiset kädet lasta hoitavat. Esimerkiksi lapsen pukeminen ja riisuminen mahdollistavat lapsen yksilöllisen kohtaamisen, jossa lapsi muodostaa käsitystä itsestään, kommunikoi puheen avulla tai kertoo muulla tavoin itselleen tärkeistä asioista, oppii uusia sanoja ja kielen rakenteita. (Kalliala 2012, 37.)

Opiskelijan harjoittelu koostuu hyvin pitkälle vuorovaikutuksesta niin lapsien, ohjaajien kuin vanhempienkin kanssa. Sen vuoksi opiskelijoita tulisi rohkaista oma-aloitteeseen ja aktiiviseen keskusteluun em. osapuolten kanssa. Ilman vuorovaikutusta ei päiväkotiympäristössä tapahdu riittävää oppimista. Opiskelijoiden vuorovaikutusosaamiseen tulisikin kiinnittää huomiota jo koulussa.

2.4 Opiskelijan vuorovaikutus vanhempien kanssa

Varhaiskasvatus on perheiden ja päivähoidon yhteinen tehtävä, ja sillä sitoudutaan yhdessä tukemaan lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Kasvatuskumppanuus syntyy arjessa kohdaten, toisia arvostaen, kuunnellen ja keskustellen. Vanhemmilla on lapsensa asiantuntijoina ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu, jota päiväkodissa tuetaan. On tärkeää, päiväkodissa kuullaan vanhempien näkemyksiä kasvatuksesta, sekä saadaan tietoa lapsen kehityksestä ja käyttäytymisestä kotiloissa. Vanhempien näkemykset otetaan huomioon päiväkodin arjessa. (Kasvatuskumppanuus.)

Hoitopäivän tapahtumista ja lapsen kokemuksista päiväkodissa kerrotaan vanhemmille. Avoimen vuoropuhelun kautta lisätään kummankin osapuolen tietämystä lapsesta kokonaisuutena ja voidaan näin paremmin yhdessä tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä kotona että päiväkodissa. Kasvattajien keskinäinen luottamus sekä arvostus lisäävät lapsen turvallisuuden tunnetta ja auttaa häntä siirtymään kodin maailmasta päiväkodin touhuihin. Arvos-tavassa

ilmapiirissä on helpompi keskustella erilaisista tuen tarpeista ja ongelmista, sekä etsiä yhdessä ratkaisua niihin. (Kasvatuskumppanuus.)

Kasvatuskumppanuuden syntymisen ja syventymisen paikkoja ovat päivittäiset kohtaamiset, eli tulo- ja hakutilanteet. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma-keskusteluissa vanhemmat ja henkilöstö yhdessä keskustelevat lapsen tarpeista, vahvuuksista, mielenkiinnon kohteista ja kehityshaasteista. Lapsen vasu-keskustelussa vanhemmilla on mahdollisuus myös kertoa, millaista kumppanuutta ja tukea he kasvatustyöhönsä toivovat. Vanhempainilloissa suunnitellaan yhdessä päivähoidon toimintaa ja perheillä on mahdollisuus tutustua ja jakaa ajatuksia muiden vanhempien kanssa. (Kasvatuskumppanuus.)

Opiskelijan kuva päiväkodin arjesta on realistisempi, jos hän pyrkii heti alusta lähtien esittäytymään ja ottamaan kontaktia myös lasten vanhempiin. Se vaatii kuitenkin runsaasti oma-aloitteisuutta ja rohkeutta mennä reilusti esittäytymään. Parhaiten vanhempien kanssa pääsee kontaktiin lapsen kautta, vanhemmille voi kertoa omista havainnoistaan mitä lapsi päivän aikana on puuhailnut, tai mitä yhdessä ryhmänä on tehty. Aktiivinen opiskelija huomataan myös vanhempien keskuudessa.

2.5 Lapsuus päiväkodissa

Varhaiskasvatus on päiväkodissa ryhmäkasvatusta. Lapsi on siellä osa jotain ryhmää esimerkiksi Mustikoita, Oravia, Siilejä. Päiväkodissa on vähemmän aikuisia kuin lapsia ja lapset ovat päivästä toiseen toistensa kanssa tekemisissä. Ryhmässä lapset harjoittelevat aikuisen myötävaikutuksella monia sosiaalisia taitoja kuten toisten ystävällistä kohtelua, itsensä ilmaisemista ja vuorovaikutustaitoja. (Kalliala, 2012, 164.)

Lasten välille syntyy välillä ristiriitoja, joita he opettelevat ratkaisemaan myös keskenään. Aikuisten on kuitenkin oltava valppaina, jotta he tietävät mitä ryhmässä tapahtuu. Heidän on voitava arvioida, milloin aktiivinen puuttuminen on paikallaan. (Kalliala, 2012, 164.) Opiskelijan onkin hyvä tiedostaa, että huoma-

tessaan lasten välisiä ristiriitatilanteita, tulee niitä seurata ja tarvittaessa puuttua sekä mielellään aina kertoa myös jollekin ryhmän aikuiselle huomioistaan.

Ryhmän koko ja koostumus merkitsevät paljon vapaan ja ohjatun toiminnan tilanteissa. Onnistuneen leikin ehtona on usein ryhmän jakaminen, mutta lapsen syntymäpäiviä taas vietetään koko ryhmän kanssa. Erityisesti päiväkodin sisällä ryhmäkoon säätelyminen vaatii monipuolista varhaiskasvatuksellista osaamista. (Kalliala, 2012, 165.) Opiskelija voi olla omalta osaltaan mahdollistamassa lasten jakamista pienempiin ryhmiin. Hän voi ottaa muutamia lapsia kanssaan leikimään, pelaamaan tai askartelemaan silloin, kunhan vain sopii siitä, muun tiimin kanssa mielellään etukäteen.

3 KEHITTÄMISTEHTÄVÄ

3.1 Kehittämistehtävän lähtökohdat, tarve ja tavoitteet

Pitkän varhaiskasvatuksen parissa tehdyn työuramme perusteella tiedämme, että opiskelijoiden harjoittelun onnistuminen päiväkotiympäristössä vaihtelee paljon. Olemme usein törmänneet asioihin, joita olisimme toivoneet opiskelijoiden tietävän ennen harjoitteluun tuloa, tai miettineet, kuinka voisimme harjoittelun ohjaajina auttaa opiskelijaa saamaan harjoittelustaan mahdollisimman paljon irti. Kokemustemme mukaan opiskelijaharjoittelijoiden ja työpaikkaohjaajien odotukset ja tarpeet eivät kohtaa. Tästä syystä halusimme kehittämistehtäväsämme tarttua asiaan, ja kehittää opiskelijoille materiaalipaketin, josta olisi heille hyötyä varhaiskasvatusharjoittelussa. Halusimme materiaalipaketista sellaisen, että se tukisi opiskelijaa päiväkotiharjoitteluun orientoitumisessa, harjoittelun aikana sekä harjoittelun päätyttyä.

Halusimme osallistaa opiskelijoita itseään päiväkotiharjoittelunsa orientoitumisvaiheen kehittämiseen, ja kerätä myös työpaikkaohjaajilta tietoa asioista, joihin he toivoisivat opiskelijoiden kiinnittävän huomiota ennen harjoittelua sekä sen aikana. Näin saisimme sekä opiskelijoiden, että työpaikkaohjaajien toiveen ja ajatukset kohtaamaan, ja tätä kautta opiskelijoille tarjoutuisi mahdollisuus saada harjoittelunsa onnistumaan mahdollisimman hyvin. Uutena pedagogisena ratkaisuna työssämme tulee olemaan haastattelujen pohjalta laadittu info-paketti opiskelijoille harjoittelun tueksi. Kehittämistyön lähtökohdat ovat työelämän ja koulutuksen tiiviissä yhteistyössä. Vain sillä tavalla voidaan saavuttaa oppilaan kannalta mahdollisimman hyvä osaaminen ja toisaalta luodaan työpaikalle ymmärrystä heidän roolistaan tulevien ammattilaisten ohjaamiseen.

3.2 Kehittämismenetelmät ja niiden kuvaus

3.2.1 Ryhmähaastattelut päiväkodin työntekijöille

Ryhmähaastattelu on teemahaastattelun kaltainen tilanne, jossa on useita haastateltavia yhtä aikaa paikalla. Haastattelumuodon etuna on se, että ryhmän jäsenten vastaukset ja kommentit vievät keskustelua kyseessä olevasta teemasta eteenpäin. Tilanteessa on tarkoitus keskustella siitä, miten haastateltavat ymmärtävät joitakin asioita, millaisia kokemuksia heillä on ja miten he suhtautuvat erilaisiin asioihin. (www.stat.fi)

Halusimme käyttää ryhmähaastattelua, jotta harjoitteluun liittyvät asiat tulisivat esille mahdollisimman monipuolisesti. Esimerkiksi strukturoitu haastattelu saattaisi jättää jotain olennaista ulkopuolelle. Ryhmähaastattelu taltioiden sopi myös mielestämme sen vuoksi, että halusimme pitää keskustelun tunnelman mahdollisimman rentona ja arkisena. Kysymykset päiväkoteihin lähetettiin kuitenkin jo etukäteen, jotta haastateltavat osaisivat pohtia asioita valmiiksi.

3.2.2 Learning cafe opiskelijoille

Learning cafe eli oppimiskahvila on keskusteluun, tiedon luomiseen ja siirtämiseen tarkoitettu yhteistoimintamenetelmä. Se soveltuu noin 12 hengen ja suuremmille ryhmille. Menetelmässä keskitytään joidenkin teemojen ja kysymysten ratkaisuun ryhmässä. Siinä on tarkoitus jakaantua pienryhmiin pöytäkunnittain. Pöytäryhmien jäsenet vaihtavat prosessin edetessä pöydästä toiseen, jolloin uusi ryhmä pohtii aiempia tuotoksia ja ideoi niitä eteenpäin. (www.innokyla.fi)

4 KEHITTÄMISMENETELMIEN TULOSTEN KUVAUS

4.1 Haastattelut kolmessa päiväkodissa

Olimme toimittaneet päiväkodin työntekijöille etukäteen kysymyksiä pohdittavaksi, jotta heillä olisi mahdollisuus valmistautua haastatteluun. Näinollen heillä oli myös mahdollisuus etukäteen hyödyntää koko tiimiä miettiessään teemaa, koska kaikki eivät luonnollisestikaan päässeet osallistumaan haastatteluun. Haastattelut toteutettiin työpäivän aikana.

Kysymykset olivat:

Millaisia sosionomi-opiskelijoita on ollut harjoittelussa ja millaisia opiskelijoita haluaisitte ohjata jatkossa?

Mitä opiskelijan tulisi tietää ennen päiväkotiharjoittelua?

Millainen on hyvä opiskelija harjoittelussa?

Millainen on onnistunut harjoittelujakso?

4.1.1 Haastattelun anti Väinölän päiväkodissa

Haastatteluun osallistui lisäksi 5 päiväkodissa toimivaa lastentarhanopettajaa. Aloitin haastattelun kysymällä, millaisia opiskelijoita varhaiskasvatusharjoittelussa päiväkodissa on ollut ja millaisia opiskelijoita he haluaisivat ohjata jatkossa.

Varhaiskasvatusharjoitteluun tulevan opiskelijan toivotaan olevan aktiivinen ja oma-aloitteinen. Opiskelijan tulee toiminnallaan osoittaa olevansa kiinnostunut ja motivoitunut sekä oppimishaluinen. Haastateltavat korostuvat sitä, että kaikki työtehtävät eivät ehkä aina ole mieluisia, mutta ne ovat silti oppimisen paikkoja tulevaa ammattia ajatellen.

Seuraavaksi jatkoimme keskustellen siitä, mitä opiskelijan tulisi tietää ennen päiväkotiharjoitteluaan. Ensinnäkin haastateltavat toivoivat, että opiskelijat tuli-

sivat etukäteen, ennen harjoittelujaksonsa alkamista, tutustumaan aamupäivän aikana muutamaksi tunniksi siihen ryhmään, johon ovat tulossa suorittamaan harjoittelujaksoaan.

Tätä perusteltiin muuan muassa sillä, että opiskelija näkee etukäteen millaisia ja minkä ikäisiä lapsia ryhmässä on. Opiskelija voisi näin ollen perehtyä jo etukäteen sen ikäisten lasten kehitykseen. Hän voisi jo etukäteen orientoitua siihen, mitä tämän ikäisen lapsen kanssa harjoitellaan ja mikä on tässä nimenomaisessa ryhmässä olevien lasten ikäkaudelle luontaista toimintaa.

Opiskelijalla toivottiin olevan etukäteen perustiedot päiväkodin toiminnasta: miten päiväkotiki on auki, miten päiväkotiki toimii sekä päiväjärjestyksestä eli mitä päivän aikana tehdään. Esimerkiksi mitä tapahtuu pukemistilanteessa, ruokailussa, lepohtkellä ja niin edelleen.

Opiskelijan toivottiin tekevän itsestään pienen, kuvalla varustetun, esittelyn, jossa hän kertoo harjoittelunsa keston ja mielenkiintonsa ja/tai vahvuutensa. Esittelyn hän voisi laittaa niin, että se olisi myös vanhempien nähtävänä.

Työpaikkaohjaajat toivoivat, että opiskelija toisi etukäteen tai heti aloittaessaan kaikki harjoitteluun liittyvät paperit, tavoitteensa ja tehtävänsä sekä ohjaavan opettajan tiedot työpaikkaohjaajan tiedoksi. Kun lähtökohdat ovat heti tiedossa, harjoittelua on mahdollista alusta lähtien suunnata täysipainoisesti tavoitteita kohti.

Tässä yhteydessä olisi hyvä keskustella molemminpuolisista odotuksista harjoittelun suhteen. Opiskelijalla on samalla mahdollisuuden kartoittaa, mitä tehtäviä häneltä opiskelijana odotetaan ja sallitaan.

Opiskelijan olisi haastateltavien mukaan hyvä selvittää joko ennen tai heti alka-jaisiksi perustiedot työpaikasta, johon on tulossa harjoittelujaksolle muun muassa montako osastoa ja paljonko lapsia päiväkodissa on sekä henkilöstörakenteen kyseisessä työpaikassa.

Tämän jälkeen pohdimme sitä, minkälainen on hyvä opiskelija harjoittelussa. Hyvä opiskelija on heidän mukaansa, kuten edellä jo kävi esiin, aktiivinen ja oma-aloitteinen. Hän tekee havaintoja ja kertoo niistä myös työpaikkaohjaajalleen. Hänellä on halua kehittyä ja tuoda uusia näkökulmia työpaikalle. Hän kysyy rohkeasti ja kyseenalaistaa. Opiskelija tuo ajatteluaan esille esimerkiksi kysymällä miksi teet näin tai voisiko tehdä näin. Toisaalta hänellä tulee olla uskallusta arvioida omaa toimintaansa koko ajan ja tuoda sitä myös ohjaajalleen julki, jos huomaa omassa toiminnassaan esimerkiksi parannettavaa.

Hyvä opiskelija tuo toimintasuunnitelmistaan ja oppilaitoksen antamista tehtävistä tiedon etukäteen ohjaajalleen ja varmistaa samalla, että kaikki tarvittavat välineet ja tarvikkeet ovat saatavilla työpaikalla. Hänen toivotaan tuovan myös omia vahvuuksiaan työyhteisön tiedoksi.

Työpaikalla pidettiin tärkeänä, että opiskelija esittelee itsensä lasten vanhemmille harjoittelunsa aluksi.

Lopuksi keskustelimme siitä, millainen on onnistunut harjoittelujakso. Harjoittelujakso on haastatteluun osallistuneiden mielestä onnistunut silloin, kun opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ovat toteutuneet, työyhteisölle on jäänyt hyvä fiilis ja molemminpuolinen vuorovaikutus on toteutunut. Opiskelija on saanut ohjata ja häntä on ohjattu.

Harjoittelunsa päätyttyä opiskelija voisi pohtia mikä on hänen kasvatukseen ja mieltä miten hänet on kasvatettu sekä verrata sitä tällä hetkellä vallitsevana olevaan näkemykseen. Hän voisi pohtia onko hänestä kasvattajaksi ja millaisena kasvattajana hän näkee itsensä tulevaisuudessa. Hän voisi pohtia harjoittelujakson antia ja peilata sitä omiin arvoihinsa kasvattajana.

4.1.2 Haastattelun anti Isosannan päiväkodissa

Haastatteluun osallistui Isosannan erityis päiväkodista kaksi lastentarhanopettajaa poissaolojen vuoksi. Heillä oli viime aikoina opiskelijoiden määrä vähenty-

nyt, ja he toivoivatkin, että tulevaisuudessa useampi opiskelija löytäisi tiensä heille.

Kysyttäessä aluksi opiskelijoiden ominaisuuksista, haastateltavat toivat esille, että opiskelijat ovat usein harjoitteluun tullessaan luonnollisestikin arkoja. Olisi kuitenkin tärkeää, että opiskelija ottaisi rohkeasti aikuisen roolin. Myös jämyyttä lapsiryhmässä tarvitaan, turvallinen aikuinen on tärkeässä roolissa. Aikuisena olemisella haastateltavat tarkoittivat myös sitä, että lapsen tunnemyrskyt otettaisiin vastaan rauhallisena, eikä esim. itku- tai raivokohtauksia pelättäisi.

Haastateltavat toivoivat myös, että opiskelijat kiinnittäisivät suurta huomiota koulussa opiskeltaviin aiheita tukeviin aineisiin, kuten esim. kehityspsykologiaan ennen päiväkotiharjoittelua. On tärkeää tietää teoriassa esim. lapseen kehitysvaiheista ja kypsyyskausista ennen ryhmään tuloa.

Koska uuteen paikkaan mentäessä sopeutumiseen menee aina aikaa, olisi hyvä jos harjoittelujaksot olisivat mahdollisimman pitkiä, vähintään 5 viikkoisia. Kolme viikkoa harjoittelua oli haastateltavien mielestä ehdottomasti liian lyhyt aika. Erityisen tärkeänä pidettiin sitä, että opiskelijat tulisivat tutustumaan ryhmään ennen harjoittelun alkua edes puoleksi päiväksi. Tällöin opiskelija voisi havainnoida ryhmää, nähdä minkä ikäisistä on kyse, millainen ryhmä on muuten, ja esimerkiksi tutustua ryhmän vasu-kansioon etukäteen.

Ennen päiväkotiharjoittelun alkua opiskelijalla tulisi olla tietoa lapsen kehityksestä ja sen kautta myös erityisyydestä ja sen hyväksymisestä. Tämä korostuu erityispäiväkodissa. Myös sellaiset perushoitoon liittyvät asiat, kuten perushygienian huolehtiminen (lue: takapuolen pesu/pyyhkiminen), ruokailu ja unen tarve tulisi olla selvillä. Tärkeintä lapsille on perushoivan antaminen ja turvallisen sylin tarjoaminen. Opetushetketkin tapahtuvat usein perustoiminnan lomassa, joten nämä asiat ovat tärkeitä päiväkotiharjoitteluun tultaessa. Erilaisten materiaalien ja menetelmien käyttöäkin olisi hyvä opetella, tai ainakin selvittää erilaisia mahdollisuuksia ennen harjoittelun alkua, jotta harjoittelussa olisi helpompaa nopeallakin aikataululla keksiä ryhmälle ohjelmaa.

Hyvän opiskelija oli haastateltavien mukaan reipas, tiedonhaluinen, toimeen tarttuva, oma-aloitteinen, pohtiva ja kyseenalaistava sekä aktiivinen kyselemään. Hyvällä opiskelijalla on myös pelisilmää eli tilannetajua. Hän osaa toimia luontevasti yhteistyössä vanhempien kanssa. Vaikka hyvällä opiskelijalla on oma-aloitteisuutta ja hän tarttuu helposti toimeen, pitäisi opiskelijan ymmärtää omat rajansa ja valtuutensa. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi maksuasioita koskevia ohjeistuksia ei itsenäisesti voi antaa vanhemmille, tai opiskelija ei voi ottaa kontolleen yksin koko lapsiryhmää vastuukysymyksiin liittyen.

Onnistunut harjoittelujakso on sellainen, että opiskelija lähtee harjoittelusta tyytyväisenä ja että hänen uravalintansa on kirkastunut hänen mielessään (on se sitten päivähoito tai ei). Ryhmänohjauksesta saisi olla takana myös paljon kokemusta, ja siinä erilaisten menetelmien ja materiaalien käyttöä. Toivottiin, että opiskelija olisi oikeasti päässyt käyttämään ja testaamaan omia taitoaan ja valmiuksiaan. Onnistunut harjoittelujakso on myös hyvä rekrytointikanava, eli opiskelijan kannattaa hoitaa harjoittelu hyvin. Äkillisten työvoimatarpeiden tullessa usein lähdetään muistelemaan opiskelijoita ja heidän harjoittelujaksoja onnistumista, parhaita pyydetään töihin.

Opiskelijan toivottiin myös olevan rohkeasti omia itsejään, ja tuovan rohkeasti erilaiset erityistaitonsa esiin (esim. soittaminen, laulaminen, maalaaminen), koska päiväkodissa kaivataan erilaisia elämyksiä. Opiskelijoiden toivottiin myös muistavan, että lapset saattavat sanoa joitain asioita hyvin suoraan (esimerkiksi ulkonäköön liittyen), mutta siitä ei tulisi loukkaantua. Tämä asia on hyvä tiedostaa ennen harjoittelua, jotta ikäviltä mielenpahoittamisilta vältyttäisiin.

4.1.3 Haastattelun anti päiväkotiki Leppäkertussa

Päiväkotiki Leppäkerttuun toimitettiin haastattelua varten alustavat kysymykset pari viikkoa ennen haastattelua, jotta päiväkodin lastentarhanopettajat ehtivät tutustua kysymyksiin ennen varsinaista haastattelua. Haastattelu oli tarkoitus suorittaa ryhmähaastatteluna, joka kuitenkin peruuntui henkilökunnan sairastapausten vuoksi. Varsinaiseen haastatteluun siis osallistui ainoastaan yksi las-

tentarhanopettaja ja muutaman päivän kuluttua haastattelusta toinen lastentarhanopettaja vastasi kysymyksiin kirjallisesti.

Molempien haastateltavien vastauksessa ensimmäiseen kysymykseen millaisia sosionomiopiskelijoita työharjoittelussa on ollut, vastauksina oli motivoituneita, hyviä, oma-aloitteisia. Osa opiskelijoista on tarvinnut enemmän ohjausta ja opastusta ja osa on nopeasti oppinut perusasiat päiväkodissa. Opiskelijat ovat olleet kuitenkin eritasoisia taidoiltaan niin, että perushoidon hallintaan toivotaan enemmän valmiuksia.

Ennen työharjoittelua opiskelijan toivotaan tietävän työelämän perussääntöjä mm. sopivan vaatetuksen suhteen, matkapuhelimen käytön suhteen, sairaustapausten tms. poissaolojen ilmoittamisesta, työaikojen noudattamisesta yms. Opiskelijan on myös hyvä tietää jotakin lapsen kehityksestä sekä lapsen kohtaamisesta.

Molempien haastateltavien mielestä hyvä harjoittelija päiväkodissa on omatoiminen, oma-aloitteinen ja jolle ei tarvitse sanoa samoista asioista montaa kertaa. Hänellä on positiivinen asenne harjoittelupaikkaan ja siellä tehtävään työhön. Hän on joustava, tiedonhaluinen, joka kysyy, kun asiat askarruttavat, mutta myös kyseenalaistaa joitakin päiväkodin toimintatapoja. Hänen on myös hyvä olla tasapainossa itsensä kanssa.

Onnistuneen harjoittelujakson haastateltavat perustelivat sellaiseksi, että opiskelija kokee onnistuneensa työharjoittelussaan. Työharjoittelu on myös onnistunut, mikäli he ajattelevat, että harjoittelijasta tulee hyvä työntekijä. Onnistuneeseen työharjoittelujaksoon vaikuttaa myös se, ovatko työharjoitteluun liittyvät kirjalliset raportit ja suunnitelmat tehty ajallaan ja onko päivittäiseen palautteen antoon riittävästi aikaa. Onnistuneessa työharjoittelussa kaikki perustuu kuitenkin harjoittelijan ja työpaikkaohjaajan toimivaan vuorovaikutukseen.

4.2 Learning cafeen anti sosionomiopiskelijoiden tuottamana

Molemmille ensimmäisen vuoden sosionomiopiskelijaryhmille toteutettiin Nuoruus- ja hyvinvointipalvelut opintojakson toisella osallisuutta käsittelevällä kaksoistunnilla learning cafe-oppimismenetelmällä ryhmätyö, jossa opiskelijat saivat osallistua tulevaan harjoittelujakson orientointiin. Annetut viisi kysymystä liittyivät erityisesti varhaiskasvatuksessa tapahtuvaan harjoitteluun, mutta halusimme kaikkien ryhmän opiskelijoiden, harjoittelupaikasta riippumatta, vastaavan seuraaviin kysymyksiin:

Mitä asioita olette opiskelleet päiväkodin/ tulevan harjoittelupaikan työtehtäviin liittyen?

Minkälaisista asioista haluaisitte tietoa ennen harjoittelujaksoa?

Millainen on mielestänne onnistunut harjoittelujakso?

Mitä onnistunut harjoittelujakso edellyttää sinulta opiskelijana?

Mitä onnistunut harjoittelujakso vaatii harjoittelupaikalta?

4.2.1 Ensimmäinen opiskelijaryhmä

Ensimmäisen sosionomiopiskelijaryhmän (NSO13SPA1+c) ryhmätehtävä toteutettiin toisella osallisuuden kaksoistunnilla 4.3.2014 klo 14.15 - 16.00. Oppitunneille osallistui 9 opiskelijaa, joten ryhmiä tuli vain kolme. Tästä syystä kaksi ryhmistä vastasi samalla kertaa kahteen kysymykseen, joten keskustelu-/vastaamisaikaa piti niissä ryhmissä kaksinkertaistaa. Jokaisessa ryhmässä siis valittiin puheenjohtaja/kirjuri. Keskustelu- ja vastaamisaikaa oli 15 - 20 min. Ryhmän tehtävänä oli keskustella kysymyksistä ja kirjata tärkeimmät esille nousseet asiat.

Kun ryhmät olivat vastanneet kysymyksiin, he vaihtoivat ryhmää kirjurin jäädessä paikoilleen odottamaan seuraavaa ryhmää. Ryhmien vaihto jatkui niin kauan, että kunnes kaikki olivat vastanneet kaikkiin kysymyksiin. Sen jälkeen ryhmien tuotokset keskusteltiin yhdessä läpi ja mietittiin jäikö jotakin tähdellistä vielä mainitsematta. Esille nousseet asiat kirjattiin vielä ylös.

Ensimmäisenä opiskelijat vastasivat siihen, mitä he ovat opiskelleet tulevan harjoittelupaikan työtehtäviin varten. He ovat saaneet valmiuksia vuorovaikutustaidoista, asiakkaan kunnioittavasta kohtaamisesta sekä lastensuojelulaista. Lisäksi heillä on ollut opintoja lapsuuden erilaisista hyvinvointipalveluista ja yleensä lasten maailmasta; leikistä ja mielikuvituksesta. He ovat oppineet, mitkä ovat lasten kehitystä suojaavia ja haittaavia tekijöitä, lastensuojelua, ensiavun perusteita sekä sosiaalialan työn lähtökohtia. He ovat opiskelleet myös etiikkaa, jossa on käsitelty mm. vaitiolovelvollisuutta ja tasavertaisuutta. Lisäksi heillä on ollut aseptiikkaa ja terveyden ylläpidon opintoja, työnohjausta, tietotekniikkaa, jossa on harjoiteltu mm. raporttien kirjoittamista. Näiden lisäksi he ovat osallistuneet lasten ja nuorten parissa tapahtuvaan vapaaehtoistyöhön.

Tietoa opiskelijat haluaisivat ennen harjoittelujaksoa työpaikan säännöistä ja mitkä ovat harjoittelijan työtehtävät harjoittelupaikassa. Heitä askarruttaa myös päivittäinen ja viikoittainen työtuntimäärä sekä ylipäänsä, mitä työvuoroa he tekevät. Lisäksi he haluavat tietoa tehtävistä, joita koulu edellyttää tehtäväksi työharjoittelun aikana.

Tietoa he tarvitsevat vielä asiakkaan kohtaamiseen ja millaisia työvaatteita harjoittelupaikassa edellytetään ja voiko esim. käyttää koruja. Ennen harjoittelua he haluaisivat tietää, kuka on heidän ohjaajansa, miten ruokailu on järjestetty ja kuka sen maksaa.

Opiskelijoiden mielestä onnistunut harjoittelujakso on sellainen, missä oppii uutta, saa työkokemusta ja että siitä jää itselle positiivinen kuva. Siellä opittua voi myös soveltaa aikaisemmin oppimaansa. Opiskelijat toivovat, että heihin luotetaan harjoittelupaikassa niin, että he pääsevät mukaan työporukkaan ja saavat sieltä tulevaisuudessa mahdollisesti töitä. Lisäksi he toivovat, että he pääsevät verkostoitumaan ja että työstä saa realistisen kuvan.

He toivovat saavansa yhteyden asiakkaisiin niin, että heidän välilleen muodostuu molemminpuolinen luottamus. Onnistuneeseen harjoittelujaksoon kuuluu myös se, että pystyy toimimaan tavoitteidensa mukaisesti, kokee olevansa arvostettu, tärkeä ja luottamuksen arvoinen sekä saa onnistumisen kokemuksia. Ja se, että viimeisenä päivänä harmittaa lähteä.

Opiskelijoiden mielestä onnistunut harjoittelujakso vaatii heiltä itseltään osallistumista ja ennakkoluulottomuutta sekä lisäksi kiinnostusta kyseistä harjoittelua kohtaan. Tarvitaan lisäksi oma-aloitteisuutta ja myös rohkeutta pyytää apua varsinkin kohdatessa uusia haasteita.

Heidän mielestään opiskelijan tulee noudattaa työpaikan sääntöjä ja aikatauluja, heidän tulee olla luottamuksen arvoisia ja positiivisia asenteeltaan. Heillä tulee olla myös valmiuksia tehdä heille osoitettuja työtehtäviä ja panostaa harjoitteluunsa.

Harjoittelu on myös aina oppimistilanne, johon pitäisi olla halua. Lisäksi tarvitaan myös kärsivällisyyttä niin, ettei lannistu kohtaamistaan haasteista. Onnistuneeseen harjoittelujaksoon kuuluu myös heidän mielestään itsestä huolehtiminen niin, että osaa jättää työasiat töihin.

Harjoittelupaikalta onnistunut työharjoittelu vaatii avointa ilmapiiriä niin, että kehtään ei syrjitä tai vähätellä. Opiskelijat toivoisivat, että oma nimetty ohjaaja vastaanottaisi heidät ja että ohjaajalla olisi aikaa ja halua auttaa/ ohjeistaa opiskelijaa, vaatimatta häneltä kuitenkaan liikoja.

He toivovat, että vastassa on asiantuntijuutta mutta, että opiskelijallakin on mahdollisuus sanoa mielipiteensä ja tuoda oma mahdollinen kokemuksensa julki. He toivovat, että heihin luotetaan koskien asiakkaiden tietoja, jotta he voivat muodostaa asiakkaasta/ työstä realistisen kuvan. Lisäksi he toivovat, että erilaiset tiedotteet ja informaatio kulkeutuvat myös heille.

4.2.2 Toinen opiskelijaryhmä

Nuoruus ja hyvinvointipalvelujen kurssin osallisuus- jaksolla toinen ryhmä (NSO13SPA+B) osallistui learning cafe-oppimismenetelmän avulla ryhmätyöhön, jossa esitettiin samat kysymykset kuin edellisellä ryhmällä. Ryhmätyöhön osallistui 22 opiskelijaa, joten ryhmiin jako oli helpompaa. Kolmessa ryhmässä oli 4 ja kahdessa 5 jäsentä. Ryhmät valitsivat puheenjohtajan/kirjurin ja kysy-

mykset jaettiin ryhmille. Vastaamisaikaa annettiin 15min. ja sen jälkeen kysymyspaperit annettiin seuraavalle ryhmälle niin, että kaikki ryhmät vastasivat jokaiseen kysymykseen. Lopuksi kaikki kysymykset käytiin keskustelemalla läpi ja vastauksia täydennettiin, mikäli siihen oli aihetta.

Ensimmäisen vuoden sosionomiopiskelijat ovat opiskelleet vuorovaikutustaitoja, lastensuojelua, lapsuuden kehitysvaiheita, lasten- ja nuorten hyvinvointipalveluja, etiikkaa, palveluohjausta, psykologiaa ja kasvatustieteitä. Lisäksi osalla on jo työkokemusta alalta lähihoitajana, toisilla on jo omia lapsia tai läheisiä, joita on hoitanut ja osa on toiminut erilaisissa lasten- ja nuorten ryhmissä valmentajana, josta on saanut ohjaukokemusta. Haastateltavat korostivat myös oman tiedonhaun tärkeyttä sekä vapaaehtoistyötä, joka on kuulunut heidän opintosuorituksiinsa.

Ennen harjoittelua he haluaisivat tietoa päivittäisestä työajasta sekä kirjallisten tehtävien määrästä harjoittelujakson aikana. Heitä askarruttaa myös se, millaisia ennako-odotuksia harjoittelupaikassa on heitä kohtaan. He haluavat tietää, miten toimia, jos asiakkaalla on joitakin erityistarpeita ja neuvoja sekä tietoja niistä sekä toimintaohjeita.

He pitävät myös tärkeänä tietää sekä omat että muiden työntekijöiden työtehtävät ja mitä he saavat tehdä ja mitä eivät. Heitä kiinnostaa, voiko heidän kohdallaan olla kiinnipitotilanteita ja että saavatko he antaa lääkkeitä. Lisäksi heitä kiinnostaa, miten ruokailu on järjestetty ja miten he korvaavat mahdolliset poisolonsa. Heitä kiinnostaa lisäksi, miten heidät arvioidaan työharjoittelussa.

Haastateltavien opiskelijoiden mielestä onnistunut harjoittelu tarkoittaa, että saa tietoja ja oppii itse jotakin uutta ja antaa myös harjoittelupaikalle jotakin ts.” jättää jäljen itsestään”. Onnistuneessa harjoittelussa pystyy soveltamaan jo opittuja ja jo olemassa olevia tietoja ja taitoja. Harjoittelu kertoo myös soveltuuko alalle ja samalla suuntautumisvaihtoehto selkiytyy.

Onnistunut harjoittelu antaa onnistumisen tunteen, mahdollisuuden omien voimavarojen löytymiseen ja luo itsevarmuuden tunteen, jolloin kokee itsensä rohkeammaksi. Onnistuneesta työharjoittelusta ei jää paha maku suuhun, sillä siel-

tähän harmittaa lähteä pois varsinkin, jos on saanut hyviä kokemuksia mm. työyhteisöön kuulumisesta. Onnistunut työharjoittelu myös antaa mahdollisuuden työllistyä harjoittelupaikkaan tulevaisuudessa.

Onnistunut työharjoittelu edellyttää opiskelijalta positiivista, ennakkoluulotonta ja avointa asennetta sekä ahkeruutta. Pitää olla myös joustava myös itseä kohtaan varsinkin, kun ei osaa vielä kaikkea. Opiskelijan tulee olla motivoitunut, oppimishaluinen ja kiinnostunut. Hänellä tulee olla uskallusta kysyä, jos jokin asia askarruttaa häntä. Opiskelijan tulee olla omatoiminen tiedonhaun suhteen, perehtyä asioihin ja oppia myös siinä uusia asioita. Opiskelijan on hyvä olla helposti lähestyttävä ja läsnä oleva. Hänen olisi hyvä olla tilanteen tasalla ja mieluummin ennakoida joitakin tilanteita sekä toimia rohkeasti tilanteen mukaan.

Onnistunut harjoittelujakso vaatii harjoittelupaikalta opiskelijan vastaanottamista avoimesti ja kärsivällisesti, ei ylenkatsoen. Opiskelijaa tulisi ohjata rohkaisevasti ja kärsivällisesti niin, että häneltä ei odoteta liikojia, mutta hänen annetaan kuitenkin yrittää. Onnistunut harjoittelujakso harjoittelupaikassa vaatii kunnon perehdytystä sekä myös tietoa asiakkaiden erityistarpeista, tietoa turvallisuudesta ja yleisesti palvelun toiminnasta. Opiskelijalle tulee antaa selkeät ohjeet, joita kerrataan tarvittaessa muistaen, että hän on vasta opiskelija. Opiskelija otetaan mukaan tiimiin, häntä kutsutaan nimellä ja hänelle ollaan suorapuheisia.

5 KEHITTÄMISTOIMINTANA SYNTYNEEN MATERIAALIN KUVAUS

Olemme kehitelleet sosionomiopiskelijoille varhaiskasvatusharjoittelun tueksi materiaalin (LIITE 1), joka auttaa heitä harjoittelujaksolle orientoitumisessa ja harjoittelun aikana sekä sen jälkeenkin. Materiaali syntyi kolmen päiväkodin työntekijöille järjestettyjen ryhmähaastattelujen ja kahdelle sosionomiopiskelija-ryhmälle järjestettyjen learning cafen pohjalta.

Materiaali sisältää konkreettisia toimintaohjeita siihen, mitä opiskelijan on hyvä selvittää ennen varsinaista varhaiskasvatusharjoittelua. Harjoittelun aikana materiaali toimii opiskelijan tukena, jotta opiskelija on helpompi suunnata toimintaansa harjoittelun kannalta merkityksellisiin asioihin. Varhaiskasvatusharjoittelun päätyttyä opiskelijaa ohjataan pohtimaan omaa kasvattajan rooliaan. Materiaalin loppuun olemme laittaneet erilaisia nettilinkkejä ideoista lasten kanssa toteutettavaan toimintaan.

6 POHDINTA

Toivomme, että tämän kehittämistyön myötä syntynyt materiaali auttaa opiskelijoita saamaan mahdollisimman paljon irti varhaiskasvatusharjoittelustaan päiväkodissa. Lisäksi haluamme tällä kehittämistyöllämme osoittaa miten tärkeää toimivat vuorovaikutussuhteet ja säännölliset ohjaamiskeskustelut ovat onnistuneen harjoittelujakson toteutumisessa. Näillä on suuri merkitys myös yhteneväisen ja molempia osapuolia tyydyttävän arvioinnin toteutumisen kannalta.

Luodessamme materiaalia opiskelijoiden varhaiskasvatusharjoittelun tueksi pyrimme hyödyntämään päiväkodin työntekijöille ja sosionomiopiskelijoille tekemiemme haastattelujen antia mahdollisimman monipuolisesti. Näiden pohjalta luomamme materiaali on omiaan lisäämään toimivaa vuorovaikutusta työpaikan ja opiskelijan välille.

Kehittämisehdotuksena esitämme, että koululta varattaisiin opiskelijoille 0,5-1 pv työharjoittelupaikkaan tutustumista varten. Tätä toivottiin päiväkodin työntekijöidenkin taholta. Koska uuteen paikkaan mentäessä sopeutumiseen menee aina aikaa, olisi hyvä jos harjoittelujaksot olisivat mahdollisimman pitkiä, vähintään 5 viikkoisia. Kolme viikkoa harjoittelua oli haastateltavien mielestä ehdottomasti liian lyhyt aika.

Oman opettajuutemme kehittymiseen liittyen olemme kehittämistyön tekemisen aikana pohtineet omalta osaltamme opetuksen sisältöjä, jotta opiskelijat saavat kaiken mahdollisen tiedon ennen harjoittelujaksoa. Opiskelijoiden mielipiteet on myös pyritty huomioimaan materiaalin sisällössä, joka edistää tarpeellaan opettajuutemme kehittymistä.

7 LÄHTEET

Holkeri-Rinkinen, L. 2009. Aikuinen ja lapsi vuorovaikutusta rakentamassa. Tampereen yliopisto. Luettu 31.3.2014.
<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66472/978-951-44-7692-1.pdf?sequence=1>

Innokylä. Luettu 23.3.2014. <https://www.innokyla.fi/web/malli109421>

Kalliala, M. 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Gaudeamus. Helsinki.

Kasvatuskumppanuus. Luettu 1.4.2014.
<http://peda.net/veraja/rovaniemi/ounasrinnepk/kasvatuskumppanuus>

Kouvolan kaupungin harjoittelun pelisäännöt. Luettu 31.3.2014.
<http://www.kouvola.fi/index/aikuisvaestolle/terveyspalvelut/pohjoiskymensairaala/opiskelijat/harjoittelunpelisaannot.html>

Opinnoista Osaajaksi -hankkeen materiaaleja. Luettu 31.3.2014.
http://www.hel.fi/hel2/Helsinginseutu/Hankkeet/Koko/OpOs/harjoittelusuositukset_yleiset_050312.pdf

Päivähoitolaki. Luettu 31.3.2014. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/varhaiskasvatuspalvelut

Satakunnan ammattikorkeakoulu. Opetussuunnitelma. Sosiaalialan koulutusohjelma 2012. Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto. Sosionomi (AMK).

Sosiaaliportti, varhaiskasvatuksen työryhmä. Luettu 1.4.2014.
http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/tyoryhmat/varhaiskasvatuksen_tyoryhma/

THL-varhaiskasvatus. Luettu 31.3.2014.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/varhaiskasvatuspalvelut

Tilastokeskus- Virtual Statistics-Tiedonkeruu. Luettu 23.3.2014.
<http://www.stat.fi/virsta/tkeruu/04/05/>

LIITTEET

LIITE 1

MATERIAALI SOSIONOMIOPISKELIJOIDEN HARJOITTELUN TUEKSI

1. ENNEN HARJOITTELUN ALKUA

1.1 Tutustuminen tulevaan harjoittelupaikkaan

Kun saat tietää harjoittelupaikasi, soita sinne ja sovi tapaamisesta tutustumista varten esimerkiksi edelliselle viikolle ennen harjoittelusi alkua.

Sovi tutustumiselle riittävä aika (esimerkiksi aamupäivä klo 8.30–12.30), jotta sinulla on aikaa selvittää alla olevat asiat:

- kuka on työpaikkaohjaajasi ja keitä muita samaan työtiimiin kuuluu
- ryhmän nimi ja lasten kokonaismäärä ryhmässä
- minkä ikäisiä lapsia ryhmässä on
- selvitä onko ryhmässä erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevia lapsia
- kuinka monelta ko. päiväkotia aukeaa ja koska sulkeutuu
- ryhmän päiväjärjestys
- Tässä yhteydessä voit kysyä myös sopivasta vaatetuksesta ja jalkineista päiväkodissa
- Missä sinun on mahdollista ruokailla harjoittelusi aikana ja mitä se maksaa

Kirjaa tiedot myös ylös, jotta sinun on helpompi palata niihin aina tarvittaessa.

1.2 Esittely itsestäsi

Tee itsestäsi mielellään kuvalla varustettu esittely, jossa kerrot harjoittelusi keston sekä vähän omista mielenkiinnon kohteistasi ja/tai vahvuuksistasi eri varhaiskasvatuksen sisältöalueisiin liittyen (esimerkiksi musiikki, liikunta, taide).

Voit viedä esittelyn mukana tutustumiskerralla tai ensimmäisenä harjoittelupäivänäsi. Laita esittely sellaiseen kohtaan, mistä vanhemmatkin voivat sen nähdä.

1.3 Etukäteistehtävä

Perehdy sen ikäisten lasten kehitykseen, joita ryhmässä on. Saat enemmän irti harjoittelustasi, kun voit jo etukäteen orientoitua siihen, mitä kyseisessä iässä olevien lasten kanssa voi harjoitella ja mikä heille on luontaista toimintaa. Huomioi toiminnan lisäksi erityisesti pukemiseen, ruokailuun ja lepoon liittyvät asiat.

Lähteenä voit käyttää esimerkiksi:

MLL:n vanhempainnettä, josta löytyy tiivistettynä kunkin ikäkauden kehitys:

www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/

Jos sinulle on kerrottu ryhmässä olevien erityislasten haasteista, niin selvitä niihin liittyvät erityispiirteet, jotta osaat suhtautua lapseen mahdollisimman hyvin haasteen edellyttämällä tavalla.

Lasten kohtaamisesta voit lukea esimerkiksi:

Cantell, H. 2010. Ratkaiseva vuorovaikutus. Kasvatuksellisia kohtaamisia lasten kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Jokaisesta päiväkodista löytyy perustiedot kaupungin nettisivuilta. Selvitä harjoittelupäiväkotisi perustiedot mielellään etukäteen. Katso montako osastoa päiväkodista löytyy, paljonko siellä on lapsia ja henkilökuntaa. Löydät sieltä myös päiväkodin puhelinnumerot.

2. PÄIVÄKOTIIN HARJOITTELUUN

2.1 Ensimmäisenä harjoittelupäivänä

Saapuessasi siihen ryhmään, jossa tulet suorittamaan harjoittelusi, ohjaajasi esittelee sinulle ryhmän tilat ja kyseisessä ryhmässä toimivat tiimin jäsenet. Huolehdi, että sinulle kerrotaan missä voit säilyttää henkilökohtaisia tavaroitasi ja ulkovaatteitasi.

Sovi ohjaajasi kanssa sopiva ajankohta, jolloin voitte keskustella harjoitteluun liittyvistä tavoitteistasi ja tehtävistäsi. Tässä kohden voit jo antaa kaikki oppilaitoksesta saamasi harjoitteluun liittyvät paperit ohjaajasi nähtäväksi. Kun lähtökohdat ovat alusta asti tiedossa, harjoittelua on mahdollista alusta lähtien suunnata täysipainoisesti tavoitteita kohti.

Mikäli sinulla on erityisiä vahvuuksia varhaiskasvatuksen sisältöalueisiin liittyen (esimerkiksi musiikki, kuvataide jne.), kannattaa ne tuoda ohjaajalle tiedoksi. Näiden vahvuuksien avulla sinulla on mahdollisuus rikastuttaa päiväkodin toimintaa harjoittelusi aikana. Näin toimien sinulle tarjoutuu mahdollisuus osoittaa osaamisesi ja mahdollisesti aiempi kokemuksesi päiväkodin kasvattajille.

Keskustele ohjaajasi kanssa siitä, mitä hän odottaa ja sallii sinulta opiskelijana ja mitkä ovat sinun tehtäväsi harjoittelussa.

Tutustu valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan, kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaan, päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaan, ryhmäkohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan sekä mahdollisesti lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Selvitä ohjaajaltasi

- työaikasi ja niiden noudattaminen
- miten toimit, jos sairastut
- Turvallisuusohjeet
- Päiväkodin ja ryhmän säännöt (pihasäännöt, matkapuhelin, ryhmän toimintaan liittyvät säännöt ym.)

Esittele itsesi kaikille päiväkodin työntekijöille, jotka kohtaavat päivän aikana. Päiväkodissa pidetään tärkeänä, että esittelet itsesi mahdollisuuksien mukaan myös kaikille harjoitteluryhmäsi lasten vanhemmille.

2.2 Päiväkotiharjoittelussa

Päiväkodissa sinun odotetaan olevan aktiivinen ja oma-aloitteinen havainnoidessasi yksittäisiä tilanteita lapsiryhmän arjessa. Sinun on hyvä tiedostaa,

että esimerkiksi huomattessasi lasten välisiä ristiriitatilanteita, seuraa niitä ja tarvittaessa puutu niihin sekä mielellään aina kerro siitä jollekin ryhmän aikuiselle. Lasten silmissä olet yksi aikuinen muiden joukossa, joten ota rohkeasti turvallinen ja jämäkkä aikuisen rooli. Päiväkodissa lapset saattavat saada voimakkaakin itku- ja raivokohtauksia. Sovi jo etukäteen ohjaajan kanssa, miten voit kohdata tällaiset tilanteet. Jos tällaisen tilanteen hoitaminen on hyväksyttyä harjoittelupaikassa, voit rohkeasti harjoitella harmistuneen lapsen kohtaamista käytännössä.

Omalla toiminnallasi osoitat aktiivisuutesi ja motivoituneisuutesi osallistumalla lasten toiminnan ja perustarpeiden tukemiseen. Tärkeintä lapselle on perushoivan antaminen ja turvallisen sylin tarjoaminen, erityisesti mitä pienemmästä lapsesta on kyse. Perushoitotilanteet ovat mitä parhaita oppimistilanteita sekä lapselle että sinulle itsellesi. Esimerkiksi lapsen pukeminen ja riisuminen mahdollistavat lapsen yksilöllisen kohtaamisen, jossa lapsi muodostaa käsitystä itsestään, kommunikoi puheen avulla tai kertoo muulla tavoin itselleen tärkeistä asioista, oppii uusia sanoja ja kielen rakenteita (Kalliala 2012, 37).

Osoittaaksesi ammatillista kehittymistä sinun odotetaan tuovan havaintojasi ja ajatteluasi rohkeasti esiin ja kyseenalaista asioita esimerkiksi kysymällä, miksi teet näin tai voisiko tämän tehdä toisin. Sinulla tulee olla uskallusta pohtia ja arvioida omaa toimintaasi ja keskustella siitä ohjaajaasi kanssa. Täten reflektointisi konkretisoituu myös ohjaajallesi ja helpottaa hänen antamaansa arviointia sinulle. Toimiva vuorovaikutus sinun ja ohjaajasi välillä on edellytys siihen, että saat harjoittelujaksostasi kaiken mahdollisen kokemuksen irti.

Mieti itsesi ja muiden kasvattajien tekemiä ratkaisuja ja toimintatapoja havainnoimissasi tilanteissa, sillä jokaisen pedagogisen teon ja ratkaisun taustalla on aina arvoja ja ajattelua. Voit ohjaajasi kanssa yhdessä miettiä niiden taustalla olevia syitä, ristiriitoja ja perusteita.

Harjoittelusi sisältää toimintaan liittyviä suunnitelmien tekemistä. Harjoittelupaikassa edellytetään, että tuot suunnitelmat etukäteen ohjaajasi tietoon. Näin varmistat, että suunnitelma on mahdollista toteuttaa, sille löytyy sopiva ajankohta ja tarvittavat materiaalit ovat käytettävissä.

Pyri myös itse huolehtimaan siitä, että saat riittävästi ohjausta ja pyydä palautetta säännöllisesti, koska se auttaa sinua tielläsi tulevaan ammattiin.

Päiväkodin arjen pyörittäminen edellyttää myös työtehtäviä, jotka eivät liity suoranaisesti varsinaiseen lasten kanssa toimimiseen. Sinua pyydetään harjoittelussasi tekemään myös työtehtäviä, jotka eivät välttämättä ole niin mieluisia, mutta ovat sinulle ammattiin oppimisen kannalta tarpeellisia suorittaa.

Kerää harjoittelun aikana itsellesi ideakansio ryhmässä toteutetusta toiminnasta. Sinun kannattaa myös mahdollisuuksien mukaan kierrellä tutustumassa päiväkodin muissa ryhmissä toteutettuun toimintaan.

Tähän loppuun olemme keränneet muutamia nettilinkkejä toiminnan suunnittelun avuksi. Myös päiväkodista löytyy paljon kirjallisuutta ko. aiheisiin liittyen.

Askarteluohjeita:

<http://www.sinooperi.fi/askarteluohjeet>

<http://www.hepokatti.fi/askarteluohjeita>

<http://www.perhekerho.net/askartelu/>

Liikuntatehtäviä tai liikuntatuokioita lasten liikunnan ohjaamiseen:

<http://www.suunnittelenliikuntaa.fi/Nuorisuomi/etusivut/nuorisuomi/>

Lasten lauluja:

<http://www.lastenmaa.net/laulut>

Satuja:

<http://satutuokio.fi/mestariraatali>

3 HARJOITTELUN JÄLKEEN

Pohdi harjoittelujaksosi antia ja peilata sitä omiin arvoihisi kasvattajana. Mieti mikä on oma kasvatust näkemyksesi ja miten sinut on kasvatettu sekä vertaa sitä tällä hetkellä vallitsevana olevaan näkemykseen. Pohdi myös onko sinusta kasvattajaksi ja millaisena kasvattajana näet itsesi tulevaisuudessa.